

Jednodniówka

100 lat Szkoły Podstawowej w Cygance

21 października 2016r.

Bogdan Kuć

STO LAT SZKOŁY PODSTAWOWEJ W CYGANCE

Najstarsze wzmianki dotyczące szkół i szkolnictwa na terenie powiatu mińskiego pochodzą z XV i XVI wieku. W 1480 roku rektorem szkoły parafialnej w Mińsku jest Stanisław z Nart, bakałarz sztuk wyzwolonych Akademii Krakowskiej. Natomiast w 1536 roku przy kościele stanisławowskim istniała szkoła parafialna, której rektorem był Jan Szymakowski, nazywany magistrem. Szkoła ta uposażona była dziesięcinami ze wsi Sokóle.

Na początku XVII wieku takie szkoły istniały również w Latowiczu, Siennicy, Kuflewie, Cegłowie, Dobrem, Jakubowie, Kałuszynie oraz w Wiśniewie, lecz były one na niższym poziomie organizacyjnym. Do czasu powstania Komisji Edukacji Narodowej liczba tych szkół borykających się z brakiem pomieszczeń do nauki oraz brakiem nauczycieli i funduszy spadła o połowę. Po powstaniu KEN w roku 1773 i w czasach Księstwa Warszawskiego znów uruchamiano stare oraz zakładano nowe szkoły w nowych miejscowościach.

W 1866 roku władze carskie zniósły w Królestwie Polskim dawny podział administracyjny i wprowadziły podział na gminy wiejskie. W siedzibach gmin i w większych miejscowościach otwarto wtedy szkoły rządowe, w których zaczęto nauczać po rosyjsku.

Ludność broniła się przed rusyfikacją organizując tajną oświatę polską. W wielu wsiach prowadzono tajne szkółki działające przeważnie w okresie zimy. Na przykład w Czarnej i w Rudzie. Taka tajna szkółka istniała również w Cygance. Mieściła się w domu Adama Krusiewicza, a uczył jego brat Franciszek. Dzieci uczyły się czytać z książeczek do nabożeństwa, natomiast do nauki pisania służyła im mała tabliczka łup-

Fot. 1

Fot. 2

kowa, mniej więcej 20cm x 20cm, oprawiona w ramkę po jakimś obrazku. Do pisania służył rysik. Dzięki owej metodzie dzieci uczyły się, jak wówczas mówiono „drukowanego i pisanego”.

Poziom organizacyjny szkółki podniósł się, gdy nauczycielem został Józef Wójcik. Był to uczeń seminarium nauczycielskiego w Siennicy, który po strajku szkolnym w 1905 roku został usunięty z drugiego kursu. Za każdym razem, gdy dzieci

uczyły się, chłopcy trzymali straż na obu krańcach wsi. Gdy pojawiali się żandarmi carscy, zaprasza-no ich na poczęstunek do sklepiku, dzieci w tym czasie rozbiegały się do domów. Nauczyciel natomiast przebierał się w chłopski strój i siedł do stodoty młócić żyto. Innym razem udawano, że nauka odbywa się w języku rosyjskim., co oczywiście nie było zabronione.

Pierwszą szkołę w Cygance zorganizowano w 1916 roku. Pierwszym nauczycielem był pan Dębicki, a następnie pan Lamparski. Nauka odbywała się wtedy w domu u Jaglińskich. W tym czasie była to szkoła

Fot. 3

Fot. 4

Fot. 5

jedno - klasowa. Następnym nauczycielem Adam Adryański uczył w dwóch pobliskich domach: Franciszka Okrzei oraz Jana Kucia.

W 1926 roku podniesiono poziom organizacyjny szkoły do poziomu szkoły dwu-klasowej. W tym czasie uczyli dwoje nauczycieli Bronisław Gass, który pełnił obowiązki kierownika szkoły i Maria Sadowska. W tym czasie szkoła posiadała dwie sale lekcyjne o łącznej powierzchni 82 m², które znajdowały się w dwóch prywatnych domach: Pawła Konowrockiego oraz Piotra Gniado.

W roku 1927 zorganizowano w Cygance Ochotniczą Straż Pożarną, której prezesem był Bronisław Gass. Funkcję tę pełnił przez kilka lat.

Pani Sadowska natomiast zorganizowała grupę młodzieży pod nazwą Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej. Przygotowywano przedstawienia, tzw. teatrzyki oraz tańczono i śpiewano. W 1931 roku dołączyła do w/w dwójki nauczycieli pani Czesława Mlonko. Dodatkowo wynajęto trzeci lokal w budynku Józefa Witka.

W roku 1937 odeszli dotychczasowi nauczyciele, zastąpieni przez małżeństwo Wacława i Juliannę Rozum oraz Irenę Witkowską. Pani Witkowska w sierpniu 1938 roku wyszła za mąż za Dominika Gniado, który poległ we wrześniu 1939 roku w obronie Warszawy. Po wybuchu wojny nauka została przerwana.

W 1940 roku pracę w szkole rozpoczyna Aleksander Standziak oraz Maria Kokocińska. Pani Kokocińska pochodziła z poznańskiego, skąd została wysiedlona po zajęciu tamtych terenów przez Niemców. Po wkroczeniu wojsk radzieckich Aleksander Standziak w listopadzie 1944 . za przynależność do AK zostaje aresztowany i wywieziony na Syberię, gdzie przebywał kilka lat.

Od 1 września 1945 roku pracę w szkole rozpoczyna pani Aleksandra Plewko. W październiku dołączył do niej Henryk Samulik, świeżo zdemobilizowany żołnierz, który uczył tylko do końca roku szkolnego.

Od początku istnienia szkoły nie miała ona swego budynku. Lekcje odbywały się w wynajętych lokalach prywatnych. Przed wojną podczas komasacji gruntów wydzielone zostały dwa place. Jeden przeznaczony był pod budowę szkoły, drugi zaś remizy strażackiej. Po wojnie nie uzys-

kano jednak zgody na wzniesienie budynku szkolnego, gdyż place te nie spełniały wszystkich wymogów budowlanych. W związku z tym jeden plac został sprzedany, a zakupiono plac od Władysława Kalinowskiego w sąsiedniej wsi Tomaszów (obecnie Żuków). Na placu tym w 1946 roku zestawiony został poniemiecki drewniany barak około 30 m długi i 7 metrów szeroki.

W tym baraku oprócz sal lekcyjnych były również mieszkania dla nauczycieli. W budynku tym zaczęła funkcjonować siedmio - klasowa szkoła podstawowa im. Tadeusza Kościuszki.

Pani Plewko była kierownikiem szkoły do 1948 roku. Kolejne dwa lata szkołę prowadził Edmund Parzyszek a następnie Joanna Woch.

W tym czasie pracują w szkole jeszcze inni nauczyciele, a mianowicie Irena (Ładno) Gąsecka, Wiesława Buczek, Jerzy Gromadowski. W sier-

pniu 1951 roku pani Joanna Woch oraz pan Jerzy Gromadowski zawarli związek małżeński. W latach pięćdziesiątych budynek obmurowany zostaje czerwoną cegłą rozbiórkową, a plac szkolny ogrodzony siatką. Wewnątrz budynku postawiono piec kaflowy zamiast dotychczasowych żelaznych piecyków. Budynek szkolny został zelektryfikowany. Państwo Gromadowscy pracowali w Cygance do 1958 roku.

Po pani Gromadowskiej kierownikiem szkoły został Henryk Cudny, a po nim od 1961 roku Teofil Dębek.

W czasie pobytu w Cygance należał do Ochotniczej Straży Pożarnej i był jej prezesem przez dwa

lata, do czasu swojego odejścia. Oprócz wymienionych wyżej nauczycieli w latach 50 - tych i 60 - tych pracowali tu jeszcze między innymi: Jadwiga Ruta - Kowalczyk (obecnie Popis), Barbara Kalinowska, Leopold Kowalczyk, Maria Chruścicka, Krystyna Pitroff, Krystyna Dębek, Wojciech Jarzębski i inni. W 1967 roku pracę w szkole rozpoczęli Władysław i Lidia Maciejak. Władysław Maciejak został nowym kierownikiem szkoły. W 1974 roku nastąpiła reorganizacja

Fot. 6

Fot. 7

Fot. 8

szkoły. Dotychczas szkoła podstawowa w Cygance była szkołą ośmioklasową. Po reorganizacji zostały tylko klasy 0 - IV. Uczniowie starszych klas dojeżdżali autobusem do Zbiorczej Szkoły Gminnej w Mińsku Mazowieckim, a w późniejszych latach do Zbiorczej Szkoły Gminnej w Dębem Wielkim. Zmniejszyła się również liczba nauczycieli. Dotychczas uczyło ośmioro, po reorganizacji tylko dwoje: Władysław i Lidia Maciejak. W roku 1978 ponownie został obniżony szczebel organizacyjny szkoły do klas 0 - III.

Przyczyna reorganizacji tkwiła w budynku szkolnym. Jego stan techniczny po przeszło trzydziestu latach eksploatacji był optykany. Dach w razie śnieżnej zimy groził zawaleniem. Decyzją Głównego Inspektora Pracy szkoła w Cygance została oficjalnie zamknięta z dniem 19 września 1979 roku, lecz nauka trwała jeszcze do końca roku szkolnego czyli do końca czerwca 1980 r..

W roku 1980 zakupiono dom mieszkalny od pana Władysława Maciejaka i w miarę możliwości przystosowano go do potrzeb szkoły. Stary budynek szkolny - barak został po pewnym czasie rozebrany, a na placu szkolnym w latach dziewięćdziesiątych wzniesiono kaplicę, a później kościół pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego. Państwo Maciejakowie w 1985 roku odeszli na emeryturę. Przez dwa lata szkołą kierowała Danuta Rogalska. W 1987 roku nowym dyrektorem szkoły została Teresa Pudłowska.

20 czerwca 1990 roku odbyło się zebranie mieszkańców Cyganki, na którym był obecny wójt gminy Dębe Wielkie Dariusz Krzewski oraz dyrektor szkoły w Cygance Teresa Pudłowska.

Na tym zebraniu zawiązał się Społeczny Komitet Budowy Szkoły. Przewodniczącym został Andrzej Gańko.

W latach 50 - tych i 60 - tych miały miejsce próby budowy nowego budynku szkolnego. Powstawał wtedy kilkakrotnie Społeczny Komitet Budowy Szkoły, lecz jedynym pozytywnym skutkiem był zakup placu od państwa Świętochowskich w latach 60 - tych. Właśnie na placu zakupionym od państwa Świętochowskich, na którym od około dwudziestu lat znajdowało się boisko do gry w piłkę nożną, postanowiono wraz z Radą Gminy Dębe Wielkie wzniesienie nowego budynku szkolnego. Plac był już własnością gminy.

W 1992 roku wykonano studnię głębinową, zlecono wykonanie dokumentacji oraz ogrodzono plac w czynie społecznym. Z wielu propozycji nowego budynku szkolnego wybrano projekt architekta Edwarda Kulińskiego, a na wykonawcę projektu firmę budowlaną "STRA-POL" ze Strachówki.

Prace budowlane rozpoczęto wiosną 1994 roku, a 1 maja tegoż roku miało miejsce wmurowanie kamienia węgielnego. Budynek szkolny w stanie surowym ukończono w 1998 roku,

W końcowej fazie Społeczny Komitet Budowy Szkoły, Rada Rodziców, Dyrekcja Szkoły i Rada Pedagogiczna włożyli dużo sił i energii, aby teren wokół szkoły przygotować na przyjęcie dzieci. Należy zaznaczyć, że wiele prac zostało wykonanych przez mieszkańców wsi, którzy często byli wspomagani przez druhow z OSP Cyganka.

Uroczyste otwarcie i poświęcenie nowo wybudowanego budynku szkolnego miało miejsce 1 września 2000 roku. Rozpoczęło się mszą świętą w kościele pod wezwaniem Miłosierdzia Bożego w Żukowie. Mszę świętą koncelebrował biskup Stanisław Kędziora wspólnie z księdzem proboszczem Janem Byrskim z parafii pod wezwaniem św. Antoniego z Padwy w Mińsku Mazowieckim oraz księdzem proboszczem Tadeuszem Armijakiem z parafii pod wezwaniem św. Piotra i Pawła w Dębem Wielkim. Po mszy świętej korowód gości, uczniów, rodziców i nauczycieli przemaszerował pod budynek szkolny. Przecięcia wstęgi dokonali wspólnie biskup Stanisław Kędziora, przedstawiciel Kuratorium, wizytator Urszula Witkowska, przewodniczący Rady

Fot. 9

Fot. 10

Fot. 11

Gminy Dębe Wielkie Bogdan Wójcik i dyrektor szkoły w Cygance Teresa Pudłowska.

Następnie wszyscy udali się do wewnątrz budynku, gdzie głos zabierali zaproszeni goście, a później można było obejrzeć bardzo urozmaicony program artystyczny, który uświetnił to szkolne święto. Uroczystości zakończyły się przy obficie zastawionych stołach. Do nowej szkoły od 1 września 2000 roku uczęszczały dzieci z Cyganki, Porąb, Choszczówki Dębskiej i Żukowa.

20 października 2001 roku miała miejsce uroczystość wręczenia

Fot. 12

sztandaru i nadania imienia Tadeusza Kościuszki Szkole Podstawowej w Cygance, tak jak przed laty.

W 2008 roku dyrektor Teresa Pudłowska odeszła na emeryturę a jej miejsce zajęła Mirosława Popławska.

W 2012 r. uchwałą Rady Gminy Dębe Wielkie zmieniono granice obwodów szkolnych. Od tego czasu do obwodu szkolnego szkoły podstawowej w Cygance należą następujące miejscowości: Choszczówka Dębska, Cięciwa, Cezarów, Cyganka, Gorzanka, Kąty Goździejewskie I, Kąty Goździejewskie II, Poręby, Rysie, Walercin.

W czerwcu 2014 roku zakończono inwestycję, jaką była budowa boiska wielofunkcyjnego przy szkole w Cygance. Boisko o wymiarach 30 na 54 metry ma sztuczna trawę wypełnioną piaskiem. Można na niej grać w piłkę nożną siatkówkę, koszykówkę i tenisa. Powstała również bieżnia dwutorowa z nawierzchnią poliuretanową długości 60 m ze skoczną w dal. Wo-koło płyty boiska wykonano piłkochwyty.

Było to bardzo ważne wydarzenie dla uczniów i nauczycieli ponieważ szkoła nie posiada własnej sali gimnastycznej.

W obecnym roku szkolnym do szkoły w Cygance uczęszcza 72 dzieci, a dyrektorem szkoły od czerwca 2016 r. jest Małgorzata Wachowicz.

Fot. 14

Fot. 15

Fot. 13

SPIS FOTOGRAFII:

1. Rok szkolny 1969/70 nauczyciel: Jadwiga Popis
2. Rok szkolny 1951/52 nauczyciele: Gromadowski Jerzy, Gromadowska Joanna (kierownik szkoły)
3. Rok szkolny 1945/46 nauczyciel: Aleksandra Plewko, dom w którym mieściła się szkoła był własnością Pawła Konowrockiego
4. Rok szkolny 1958/59 nauczyciele: Henryk Cudny (kierownik szkoły), Leopold Kowalczyk
5. Rok szkolny 1964/65 nauczyciel: Jadwiga Popis
6. Rok szkolny 1967/68 nauczyciel: Krystyna Pitroff
7. Rok szkolny 1974/75 nauczyciel: Lidia Maciejak
8. Budynek szkolny w latach 1980-2000
9. 1 maja 1994 r. wmurowanie kamienia węgielnego przez Dariusza Krzewskiego Wójta Gminy Dębe Wielkie
10. 1 maja 1994 r. podpisanie aktu erekcyjnego pod budowę nowej szkoły w Cygance: od lewej: Czestaw Mroczek, ks. Tadeusz Armijak, Celestyn Kulma, ks. Jan Byrski, Andrzej Gańko, siedzi: ks. Krzysztof Pietrzak
11. Przecięcie wstęgi 1 września 2000 r
12. Otwarcie nowego budynku szkoły, 1 września 2000 r.
13. Poświęcenie Sztandaru Szkoły 20 października 2001 r.
14. Budynek szkoły po pracach termomodernizacyjnych, 2016 r.
15. Nowoczesne boisko szkolne wielofunkcyjne, 2016 r.

**SZKOŁA PODSTAWOWA
IM. TADEUSZA KOŚCIUSZKI
W CYGANCE**

tel.fax: 25 752 56 82

www.cyganka.mazowsze.me